

EUROPOS TARYBOS REGLAMENTU NR. 1/2003 ĮGYVENDINTOS EUROPOS
BENDRIJOS KONKURENCIJOS TEISĖS REFORMOS ANALIZĖ

Doktorantas Raimundas Moisejevas

*Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Tarptautinės teisės katedra
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius
Telefonas 271 46 69
Elektroninis paštas tek@mruni.lt*

Pateikta 2006 m. sausio 9 d., parengta spausdinti 2006 m. vasario 28 d.

Santrauka. Straipsnis susideda iš trijų pagrindinių dalių. Pirmojoje dalyje aptariama Europos Bendrijos (toliau EB) konkurencijos teisės sistema, įtvirtinta Reglamentu Nr. 17/62 [1] ir galiojusi iki Reglamento Nr. 1/2003 [2] įsigaliojimo, t. y. iki 2004 m. gegužės 1 d. Šioje dalyje aptariamos priežastys, lėmusios konkurencijos teisės reformą. Antrojoje dalyje pateikiamas Reglamento Nr. 1/2003 [2] įvertinimas – aptariami tiek pagrindiniai šiuo Reglamentu nustatytos sistemos požymiai, tiek naujojo Reglamento santykis su EB sutartimi bei su Europos Teisingumo Teismo jurisprudencija. Trečiojoje dalyje Reglamentas Nr. 1/2003 [2] įvertinamas konkurencijos politikos atžvilgiu, atskleidžiami šio Reglamento trūkumai.

Pagrindinės sąvokos: Konkurencijos teisės reforma, Reglamentas 17/62, Reglamentas 1/2003, Komisijos išleisti pranešimai ir gairės, ūkio subjektai, Europos Bendrijos sutartis, išankstinis pranešimas, bendroji išimtis, administracinis išimties taikymo modelis, tiesiogiai taikytinų išimčių sistema.

ĮVADAS

Vienas svarbiausių EB tikslų – sukurti bendrąją rinką, kurioje būtų užtikrintas laisvas prekių ir paslaugų judėjimas. Taigi Bendrijai ypač svarbu užtikrinti laisvą konkurenciją. EB sutarties 81 straipsnis reglamentuoja konkurenciją ribojančių susitarimų sudarymą. Šis straipsnis nustatė draudžiamų susitarimų sąvoką bei nurodė, kad tokie susitarimai yra „savaiame negaliojantys“. Tačiau, atsižvelgiant į tam tikrų susitarimų teigiamą poveikį prekybai, EB sutarties 81 straipsnio 3 dalyje buvo įtvirtinta nuostata, kad susitarimai, formaliai atitinkantys draudžiamo susitarimo sąvoką ir tuo pat metu visas išimties pagal 81 straipsnio 3 dalies suteikimo sąlygas yra nedraudžiami. Pažymėtina, kad EB sutartyje nebuvo iki galo reglamentuotas išimties suteikimo mechanizmas. Vadovaujantis EB sutarties 83 straipsniu, Europos Taryba buvo įpareigota priimti reikiamus antrinės teisės aktus, kuriais būtų užtikrinta veiksminga priežiūra ir supaprastintas išimties suteikimo taisyklių administravimas. 1962 m. Europos Taryba priėmė Reglamentą Nr. 17/62 [1], kuriuo įtvirtino administracinį (leidimų) išim-

ties taikymo modelį, nurodydama, jog „...Sutarties 85 straipsnio 1 d. (dabar 81 str. 1 d. – aut. pastaba) nurodyti susitarimai, sprendimai ir suderinti veiksmai [...] yra draudžiami be jokio specialaus išankstinio sprendimo“, kol jiems nesuteikta bendroji arba atskiroji išimtis. Šiuo Reglamentu ūkio subjektams sukurta pareiga informuoti Komisiją apie EB sutarties 81 straipsnio 1 dalyje nurodytus susitarimus, sprendimus ir suderintus veiksmus, pateikti prašymus, jei manoma, kad susitarimams galėtų būti suteikta išimtis, bei pateikti visą reikiamą informaciją prašymui išnagrinėti, nes įtvirtinus griežtą Komisijos ir valstybių narių institucijų kompetencijos pasidalijimą būtent Komisijos kompetencijai priskirtas išimties suteikimo monopolis, nacionalinėms institucijoms paliekant teisę taikyti tik 81 straipsnio 1 dalį.

2002 m. gruodžio 16 d. Europos Taryba priėmė Reglamentą Nr. 1/2003 [2], įtvirtinantį naują Komisijos ir valstybių narių nacionalinių konkurencijos tarnybų bendrai vykdomą EB konkurencijos teisės normų įgyvendinimo tvarką. Šiuo Reglamentu įtvirtinta tiesiogiai taikomų išimčių sistema vietoje ilgą laiką galiojusios išankstinių pranešimų sistemos išimčiai gauti. Taigi įtvir-

tinta *ex post* konkurencijos priežiūra. Komisija nurodo, kad Reglamentas Nr. 1/2003 yra būtinas siekiant sumažinti Komisijai tenkantį darbo krūvį bei sustiprinti konkurenciją ribojančių susitarimų kontrolę. Vis dėlto Reglamentas Nr. 1/2003 nereikėtų vertinti tik teigiamai ir jo atžvilgiu vertėtų išsakyti keletą kritinių pastabų.

Šio straipsnio **tikslas** – įvertinti pakeitimus, kuriuos nustatė įvykusi konkurencijos teisės reforma.

Tyrimo objektas – EB teisės aktų, reglamentuojančių konkurencijos teisę, taikymas.

Tyrimo metodai – rašant straipsnį taikyti istorinis, lyginamasis, sisteminis, analitinis ir kiti metodai.

1. KONKURENCIJOS TEISĖS SISTEMA, GALIOJUSI IKI REGLAMENTO NR. 1/2003 ĮSIGALIOJIMO

Iki Reglamento Nr. 1/2003 [2] įsigaliojimo EB konkurencijos teisė rėmėsi bendru konkurenciją ribojančių susitarimų draudimu, kuris galėjo būti netaikomas tik Europos Komisijai suteikus išimtį sudarytam susitarimui. Vadovaujantis EB sutarties 81 straipsnio 1 dalimi visi įmonių susitarimai, įmonių asociacijų sprendimai ir suderinti veiksmai, kurie gali paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą ir kurių tikslas ar padarinys yra konkurencijos trukdymas, ribojimas arba iškraipymas, bendrojoje rinkoje yra draudžiami. EB sutarties 81 straipsnis 2 dalis nustato, kad visi pagal šį straipsnį draudžiami susitarimai arba sprendimai savaime yra negaliojantys. Iki konkurencijos teisės reformos galiojusio Reglamento Nr. 17/62 9 straipsnis [1] numatė, kad tik Europos Komisija gali suteikti išimtį konkurenciją ribojantiems susitarimams. Valstybių narių konkurencijos tarnybos ir teismai turėjo teisę taikyti tik EB sutarties 81 straipsnio 1 ir 2 dalis.

Bendrojoje išimtyje nustatytus reikalavimus atitinkantys, konkurenciją ribojantys susitarimai būdavo automatiškai pripažįstami teisėtais, tačiau atskiroji išimtis galėdavo būti suteikta tik įmonių prašymu. Reglamento Nr. 17/62 4 straipsnio 1 punkte nustatyta, kad įmonės, norinčios gauti išimtį, leidžiančią sudaryti susitarimą, draudžiamą pagal EB sutarties 81 straipsnio 1 dalį, privalėdavo pateikti prašymą Komisijai. Išimtis nebūdavo suteikiama, jei įmonės nepateikdavo prašymo ir nepanešdavo Komisijai apie sudaromą susitarimą arba pateikdavo neteisingus duomenis. Tokiu atveju konkurenciją ribojančio susitarimo atžvilgiu būdavo taikoma kartelinius susitarimus draudžianti EB sutarties 81 straipsnio 1 dalis bei 81 straipsnio 2 dalis, nustatanti, kad visi pagal šį straipsnį draudžiami susitarimai arba sprendimai savaime yra negaliojantys. Pažymėtina, kad nepateikus Komisijai prašymo suteikti išimtį, netgi atitinkantis EB sutarties 81 straipsnio 3 dalyje įtvirtintus reikalavimus susitarimas būdavo laikomas negaliojančiu.

Reglamentu Nr. 17/62 Komisijai buvo suteikta išimtinė teisė taikyti EB sutarties 81 straipsnio 3 dalį dėl dviejų priežasčių. Pirmą, centralizuota išimčių suteikimo sistema buvo nustatyta norint užtikrinti vienodą išimties suteikimui įtvirtintų reikalavimų taikymą. Vienodas taikymas nebūtų pasiektas dėl skirtumų tuometinių

valstybių narių konkurencijos politikos bei ekonominėse sistemose. Antra, Komisija laikėsi požiūrio, kad ji yra vienintelė institucija, galinti suderinti prieštaravimus, galinčius kilti tarp konkurencijos apsaugos ir kitų EB sutartyje įtvirtintų tikslų, pavyzdžiui, darbo skatinimas, regionų ar gamybos plėtra. 1993 m. pateiktame 23-iajame kasmetiniame pranešime apie konkurencijos politiką Komisija nurodė, kad suteikiant išimtis būtina įvertinti sudėtingus ekonominius įmonių santykius bei suderinti skirtingus EB sutarties tikslus [3]. Komisija pažymėjo, kad tokį įvertinimą pajėgi atlikti tik Komisija. Darytina išvada, kad tiesiogiai taikytinos išimties sistemoje bus sunku pasiekti du anksčiau nurodytus tikslus.

Komisija ilgą laiką buvo monopolizavusi išimčių suteikimą pagal EB sutarties 81 straipsnio 3 dalį ir taip derindavo konkurencijos apsaugą bei kitus EB sutarties tikslus. Toks derinimas yra iš esmės politinis veiksmas, atliekamas atsižvelgiant į keletą aplinkybių. Tuo tarpu valstybių narių teismai bylas sprendžia vertindami teisinį pagrindą, o ne sprendimo ekonominį tikslingumą arba atitiktį EB sutartyje įtvirtintiems tikslams.

2. REGLAMENTO NR. 1/2003 TEISINIS ĮVERTINIMAS

Komisija nutarė, jog antrinės teisės nuostatų pakeitimo, t. y. Reglamento Nr. 1/2003 [2] priėmimo ir Reglamento Nr. 17/62 [1] panaikinimo, užtenka norint vietoje išankstinių pranešimų išimčiai gauti sistemos įtvirtinti tiesiogiai taikytinos išimties sistemą. Komisija nurodo, jog norint pereiti prie tiesiogiai taikytinos išimties sistemos Europos Tarybai užtenka pagal EB sutarties 83 straipsnį priimti Reglamentą Nr. 1/2003, numatantį, kad nacionalinės konkurencijos tarnybos ir teismai gali taikyti EB sutarties 81 straipsnio 3 dalį. Vis dėlto manytina, kad aptariamajai reformai įgyvendinti reikėjo pakeisti keletą EB sutarties nuostatų.

2.1. Pagrindiniai tikslai, kurių siekta priimant Reglamentą Nr. 1/2003

Komisija, vadovaudamasi EB sutarties 83 straipsnio 2 dalies b) punktu, siekė pakeisti Konkurencijos teisės taisykles norėdama užtikrinti veiksmingą sudaromų susitarimų priežiūrą ir kiek įmanoma supaprastinti administravimą. Philipas Lowe, Komisijos Konkurencijos direktorato generalinis direktorius, tikisi, kad įgyvendinama reforma sumažins biurokратиškumą, sustiprins įmonių atsakomybės jausmą ir tuo pat metu suteiks įmonėms pakankamą teisinį apibrėžtumą. Komisija siekia sutelkti dėmesį į sunkiausias konkurencijos teisės pažeidimus [4]. Be to, Komisija siekia, kad nacionalinės tarnybos ir valstybių narių teismai aktyviai dalyvautų taikant EB konkurencijos teisės normas.

Komisija nurodo, kad viena svarbiausių reformos priežasčių – pernelyg didelis krūvis, tekęs Europos Sąjungos institucijoms, kurį lėmė galiojusi pranešimų ir išimčių suteikimo sistema. Anot Komisijos, labai didelė jos darbuotojų dalis turėdavo nagrinėti didesnių proble-

mų nesukeliantis įmonių pranešimus ir negalėdavo sutelkti dėmesio į iš tiesų svarbius klausimus. Komisijos manymu, naujų narių priėmimas į Europos Sąjungą, aktyvesnė nacionalinių rinkų sąveika ir Bendrijos konkurencijos teisės reikšmės didėjimas dar labiau pasunkintų Komisijos darbą, jei reforma nebūtų įgyvendinta. Atsižvelgdama į išdėstytų aplinkybių visumą Komisija nurodė, kad ilgą laiką galiojusi pranešimų ir išimčių suteikimo sistema turi būti pakeista. Pažymėtina, kad pastaruoju reglamentu Komisija siekia įtvirtinti sistemą, kuriai nebuvo pritarta penktajame dešimtmetyje kuriant Europos ekonominę bendriją. 1962 m. Europos Tarybai svarstant Reglamentu Nr. 17/62 priėmimą taip pat buvo aptariama galimybė įtvirtinti tiesiogiai taikomą išimčių sistemą [5]. Tačiau tuo metu Vokietijos Federacinė Respublika bei dauguma kitų valstybių narių nepritarė Prancūzijos siūlymui įtvirtinti tokią sistemą.

2.2. Esminiai Reglamentu Nr. 1/2003 nustatytos sistemos požymiai

Norėdama pasiekti ankstesniame skirsnyje nurodytus tikslus Komisija nusprendė įtvirtinti tiesiogiai taikytinos išimties sistemą vietoje išankstinių pranešimų sistemos išimčiai gauti. Reikėtų pažymėti, kad Reglamentas Nr. 1/2003 [2] įtvirtino šias naujoves:

- 1) pirmą kartą Europos Bendrijų istorijoje nacionalinės konkurencijos tarnybos bei valstybių narių teismai įgijo teisę taikyti EB sutarties 81 straipsnio 3 dalį. Anksčiau tokią teisę turėjo tik Europos Komisija;
- 2) pirmą kartą įtvirtinta nacionalinių konkurencijos tarnybų pareiga taikyti Bendrijos teisę vietoje nacionalinės teisės, jei nustatoma, kad yra veikiami valstybių narių tarpusavio prekyba;
- 3) pirmą kartą nacionalinės konkurencijos tarnybos, priimdamos sprendimus, privalo konsultuotis su Komisija;
- 4) pirmą kartą valstybių narių teismai privalo perduoti Komisijai savo sprendimų nuorašus;
- 5) panaikinta išankstinių pranešimų sistema išimčiai gauti galiojusi keturiasdešimt metų. Kaip minėta, Reglamentas Nr. 17/62 [1] numato, kad įmonės, siekdamos išimties pagal EB sutarties 81 straipsnio 3 dalį, privalėdavo iš anksto pranešti apie sudaromą susitarimą Komisijai. Priešingu atveju, vadovaujantis EB sutarties 81 straipsnio 1 dalimi, draudžiami susitarimai būdavo laikomi savaimė negaliojančiais.

Naujoje sistemoje konkurenciją ribojantiems susitarimams taikoma bendroji išimtis, jei šie susitarimai atitinka reikalavimus, nurodytus EB sutarties 81 straipsnio 3 dalyje. Panaikintas reikalavimas iš anksto pranešti Komisijai apie numatomą sudaryti susitarimą bei gauti išimtį iš Komisijos. Dabar įmonės privalo pačios įvertinti sudaromus susitarimus priimdamos už tai visą atsakomybę. Taigi nuo 2004 m. gegužės 1 d. visi susitarimai, priklausantys EB sutarties 81 straipsnio 1 dalies reguliavimo sričiai ir netenkinantys EB sutarties 81 straipsnio 3 dalyje įtvirtintų kriterijų, yra draudžiami ir

negaliojantys *ab initio*. Tuo tarpu susitarimai, priklausantys EB sutarties 81 straipsnio 1 dalies reguliavimo sričiai ir tuo pat metu tenkinantys EB sutarties 81 straipsnio 3 dalies reikalavimus, yra teisėti ir galioja *ab initio* be jokio išankstinio administracinio sprendimo.

Komisija nurodo, kad išankstinių pranešimų išimčiai gauti sistemos pakeitimas tiesiogiai taikytinos išimties sistema turi keletą pranašumų. EB sutarties 81 straipsnis draudžia sudaryti konkurenciją ribojančius susitarimus, išskyrus atvejus, kai įvykdytos tam tikros sąlygos. Šis straipsnis yra tiesiogiai taikomas visa apimtimi ir privatūs subjektai juo gali remtis teismuose bei nacionalinėse tarnybose. Susitarimai, atitinkantys sąlygas, nustatytas EB sutarties 81 straipsnio tiek 1 tiek ir 3 dalyse, laikomi galiojančiais nuo jų sudarymo datos. Taigi priėmus Reglamentą atsisakyta prezumpcijos, kad konkurenciją ribojantys susitarimai yra negaliojantys. Reglamentu Nr. 1/2003 taip pat įtvirtinta Bendrijos bei valstybių narių teismų ir konkurencijos tarnybų vykdoma konkurenciją ribojančių susitarimų *ex post* kontrolė. Byla gali būti iškelta tiek konkurencijos tarnybų, tiek nukentėjusių subjektų iniciatyva. Siekdama užtikrinti kuo didesnę konkurenciją ribojančių susitarimų priežiūros efektyvumą Komisija supaprastino skundų pateikimo tvarką, išplėtė savo įgaliojimus pažeidimų tyrimo metu ir pertvarkė baudų sistemą.

Naujuoju Reglamentu išplėsta nacionalinių tarnybų ir valstybių narių teismų kompetencija. Komisija atsisakė savo išskirtinės teisės suteikti išimtis remiantis 81 straipsnio 3 dalimi. Komisija tikisi, kad šis išskirtinės teisės atsisakymas leis labai sumažinti jai tenkantį darbo krūvį. Naujasis Reglamentas numato, kad valstybių narių konkurencijos tarnybos ir Komisija sudaro konkurencijos tarnybų tinklą besiremiantį aktyviu bendradarbiavimu. Pagrindinė efektyvaus bendradarbiavimo sąlyga – Bendrijos teisės taikymas konkurencijos tarnybose ir teismuose nagrinėjamosiose bylose. Komisija pabrėžia, kad papildomų įgaliojimų suteikimas nacionalinėms tarnyboms ir teismams neturės neigiamos įtakos teisiniui apibrėžtumui ir EB sutarties 81 straipsnio 3 dalies taikymo praktikos vienodumui. Komisija siekia, kad esminiai konkurencijos politikos klausimai būtų sprendžiami išimtinai tik Bendrijos lygiu. Šis tikslas įgyvendinamas Komisijai priimant pranešimus, rekomendacijas, gaires bei bendrąją išimtį nustatančius reglamentas. Be to, vienoda konkurencijos politika formuojama Komisijai priimant sprendimus, draudžiančius sudaryti tam tikrus susitarimus. Pažymėtina, kad Reglamentas 1/2003 9 straipsnis įtvirtina naują Bendrijos konkurencijos teisę. Šis straipsnis nustato, kad Komisijai ketinant priimti sprendimą, reikalaujantį nutraukti pažeidimą, ir susijusioms įmonėms pasisiūlius priimti išpareigojimus, pašalinančius Komisijai susirūpinimą keliančias aplinkybes, nurodytas išankstinio tyrimo metu, Komisija gali priimti sprendimą, suteikiantį privalomą pobūdį pastariesiems išpareigojimams, ir nutraukti tyrimą pagal EB Sutarties 81 straipsnį.

2.3. EB sutarties nuostatos, į kurias būtina atsižvelgti vertinant Reglamentą Nr. 1/2003

EB sutarties 83 straipsnio 1 dalis nustato, kad Taryba, remdamasi Komisijos pasiūlymu ir pasikonsultavusi su Europos Parlamentu, kvalifikuota balsų dauguma priima atitinkamus reglamentus arba direktyvas dėl 81 ir 82 straipsniuose išdėstytų principų įgyvendinimo. Be abejo, šiuo atveju antrinės teisės normos turi neprieštarauti pirminei teisei. Vadinasi, svarbu nustatyti, ar EB sutarties 81 straipsnis imperatyviai nustato, kad atitinkamos institucijos privalo vykdyti išankstinę sudaromų susitarimų kontrolę, ar suteikia galimybę priimant antrinės teisės normas laisvai pasirinkti proceso taisykles. Nagrinėjant EB sutarties 81 straipsnio raidos istoriją prieinama prie išvados, kad teisė laisvai pasirinkti nebuvo numatyta [6]. EB sutarties 81 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta formuluotė „gali būti paskelbtos netaikytinomis“ – tai kompromisas tarp tiesiogiai taikytinos išimties ir išankstinių pranešimų išimčiai gauti sistemų šalininkų. Pastarosios pozicijos šalininkai iš pradžių norėjo įtvirtinti normą, nustatančią, kad tam tikri susitarimai, įmonių asociacijų sprendimai arba suderinti veiksmai „gali būti paskelbti teisėtais“ [7]. Pažymėtina, kad perėjimas nuo teigiamos prie neigiamos formuluotės turinio nepakeitė, nes išliko reikalavimas „paskelbti“. Svarstant Reglamento Nr. 17/62 priėmimą iškilo tokia pati dilema. Pažymėtina, kad Europos Ministrų Tarybos pasitarimuose buvo aptariama galimybė įtvirtinti tiesiogiai taikytinos išimties sistemą. Vis dėlto dauguma pasirinko administracinį išimčių taikymo modelį. Reglamento Nr. 17/62 4 straipsnį įtvirtino kompromisą tarp šių skirtingų požiūrių, nes buvo nustatyta galimybė gauti išimtį atgaline data.

Tiek EB sutarties 81 straipsnio 3 dalis, nustatanti, kad EB sutarties 81 straipsnio 1 dalies draudžiančios nuostatos „gali būti paskelbtos netaikytinomis“, tiek EB sutarties 83 straipsnio 2 dalies a) ir b) punktai atskiria EB sutarties 81 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą draudimą ir 3 dalyje įtvirtintą išimties suteikimą. Vadinasi, procesinės nuostatos aiškiai atskiria draudimą ir išimties suteikimą. Be to, EB sutarties 81 straipsnio 3 dalis nustato, kad išimtis gali būti „paskelbta“. Paskelbimas šiuo atveju turi konstitutyvinį, steigiamąjį poveikį. Konkurenciją ribojantis susitarimas ima galioti tada, kai Komisija suteikia individualią išimtį. Tuo tarpu Reglamentu Nr. 1/2003 nustatytoje tiesiogiai taikytinos išimties sistemoje „paskelbimo“ atsisakoma. EB sutarties 81 straipsnio 1 dalis nustato, kad išimtis gali būti suteikta tam tikriems įmonių susitarimams arba įmonių asociacijų sprendimams, tačiau visuotinis išimties suteikimas nėra numatytas. Bendrąsias išimtis nustatantys reglamentai yra panašūs į tiesiogiai taikytinų išimčių sistemą tuo, kad panaikinamas įpareigojimas pateikti pranešimą dėl sudaromo susitarimo ir išimtis suteikiama automatiškai. Tačiau visuotiniai tiesiogiai taikomų išimčių sistema, kurioje visi susitarimai automatiškai pripažįstami teisėtais, žengia kur kas toliau. Visuotinis išimčių suteikimas neatitinka blokinės išimties sąvokos. Bendrųjų išimčių suteikimo atveju administracinė institucija nustato tam tik-

rus leidžiamus konkurencijos apribojimus, tačiau nenumato išimties suteikimo visiems susitarimams *in toto*.

Abejones Reglamento Nr. 1/2003 pagrįstumu sukelia ir EB sutarties 83 straipsnio 2 dalies a) ir b) punktų bei 84 straipsnio analizė. EB sutarties 83 straipsnio 2 dalies a) punktas nustato, kad gali būti nustatomos vienkartinės ir reguliariai mokamos baudos siekiant užtikrinti, kad būtų laikomasi 81 straipsnio 1 dalyje ir 82 straipsnyje nurodytų draudimų. Pažymėtina, kad tiesiogiai taikytinos išimties sistemoje negalima skirti baudų už EB sutarties 81 straipsnio 1 dalies pažeidimą prieš tai neįrodžius, kad susitarimas neatitinka šio straipsnio 3 dalyje nustatytų kriterijų. EB sutarties 83 straipsnio 2 dalies b) punktas įgalioja Europos Tarybą nustatyti EB sutarties 81 straipsnio 3 dalies taikymo taisykles. Tiesiogiai taikytinos išimties sistemos įtvirtinimas paverčia šią nuostatą nereikšminga. Susitarimas yra galiojantis arba negaliojantis nuo jo sudarymo pradžios nepriklausomai nuo įgalios institucijos sprendimo.

EB sutarties 84 straipsnis nurodo, kad kol įsigalios pagal 83 straipsnį priimtos nuostatos, susitarimų, sprendimų ir suderintų veiksmų lestinumo ir piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi bendrojoje rinkoje klausimus valstybių narių valdžios institucijos sprendžia pagal savo šalies teisės aktus ir 81 straipsnio, ypač 3 jo dalies, bei 82 straipsnio nuostatas. Šis straipsnis remiasi prielaida, kad valstybės narės valdžios institucijos gali suteikti leidimą sudaryti EB sutarties 81 straipsnio 1 dalyje nurodytus konkurenciją ribojančius susitarimus. Darytina išvada, kad EB sutarties 84 straipsnis įtvirtina *ex ante* kontrolės procedūrą, kuri yra detalizuojama EB sutarties 81 straipsnyje

2.4. Būtinybė (?) keisti EB sutartį

Pripažinus, kad tiesiogiai taikytinos išimties sistemos įvedimas antrinės teisės pagrindu nėra tinkamas, Europos Komisija galėtų įgyvendinti norimą reformą tik pakeitus Sutartį. Norint pakeisti Sutartį reikalingas Tarybos vienbalsiškumas ir visų valstybių narių parlamentų pritarimas. Abejotina, ar reforma gali būti įgyvendinta pagal supaprastintą procedūrą, įtvirtintą EB sutarties 308 straipsnyje. Šis straipsnis nustato, kad jei pasirodytų, jog veikiant bendrajai rinkai vienam iš Bendrijos tikslų pasiekti reikia imtis Bendrijos veiksmų, kuriems ši Sutartis nenumato reikalingų įgaliojimų, Taryba, remdamasi Komisijos siūlymu ir pasikonsultavusi su Europos Parlamentu, bendru sprendimu imasi reikiamų priemonių. Tokie teisės aktai priskiriami prie antrinės teisės ir kaip ir pagal EB sutarties 83 straipsnį priimti reglamentai bei direktyvos yra ribojami pirminės teisės nuostatų. Pripažinus, kad Reglamento Nr. 1/2003 nuostatos prieštarauja EB sutarties 81 straipsniui, darytina išvada, kad negalima įtvirtinti tiesiogiai taikytinos išimties sistemos vadovaujantis supaprastinta procedūra.

Pažymėtina, kad kai kurie konkurencijos teisės specialistai išreiškė nuomonę, jog norint atsisakyti administracinio išimčių modelio reikia keisti EB sutartį. Tokios nuomonės laikosi Wernhardas Moschelas [8],

Reinas Wesselingas [6], Magnus Gustaffsonas [9] bei Dainis Švirinas [10; 11].

2.5. Tiesioginis EB sutarties 81 straipsnio veikimas Europos Teisingumo Teismo jurisprudencijoje

Europos Teisingumo Teismas yra nurodęs, kad EB sutarties 81 straipsnio 1 dalis tiesiogiai veikia valstybėse narėse ir turi viršenybę nacionalinių įstatymų atžvilgiu [12]. Tiesiogiai veikianti teisės norma turi suteikti teises ir pareigas privatiems subjektams. Šių normų suteikiamas teises turi būti galima užtikrinti nacionaliniuose teismuose, todėl Bendrijos teisės normų teisingumas yra neatskiriama jų tiesioginio veikimo sąlyga. Įsigaliojus Reglamentui Nr. 1/2003 nėra iki galo aišku, ar nesikeičia EB sutarties 81 straipsnio 1 dalies veikimo taisyklės. Dar Baltojoje knygoje Europos Komisija nurodė, kad EB sutarties 81 straipsnis turi būti taikomas visas [13]. Tai reiškia, kad EB sutarties 81 straipsnio 1 dalis turi būti tiesiogiai taikoma tuo pat metu atsižvelgiant ir į 3 dalyje įtvirtintus išimties suteikimo kriterijus. Vadinasi, EB sutarties 81 straipsnio 1 dalis gali būti tiesiogiai veikianti tik tuo atveju, jei EB sutarties 81 straipsnio 3 dalis irgi yra teisinga. Tačiau nagrinėjant Europos Teisingumo Teismo jurisprudenciją išskyla pagrįstų abejonių ar EB sutarties 81 straipsnio 3 dalis gali būti tiesiogiai veikianti.

Europos Teisingumo Teismas ne vienoje byloje nurodė, jog tam, kad Bendrijos teisės nuostata būtų pripažinta tiesiogiai veikianti, šios normos turinys turi būti aiškus ir apibrėžtas, ji turi būti besąlygiška, šios normos tiesioginiam veikimui neturi reikėti priimti papildomų teisės aktų ir valstybei nėra neturi būti palikta diskrecijos teisė nusistatyti šios normos taikymo principus [14; 15; 16]. Pažymėtina, kad EB sutarties 81 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtintos neaiškiai apibrėžtos teisinės sąvokos, kurių turiniui nustatyti reikalingi išsamūs ekonominiai tyrimai. Anot Europos Teisingumo Teismo, sudėtingi ekonominiai tyrimai – tai pagrindinė priežastis, lėmusi išimtinę Komisijos teisę taikyti EB sutarties 81 straipsnio 3 dalį [5, p. 21]. Pažymėtina, kad Komisijai suteikta ypač plati diskrecijos teisė vertinti konkurenciją ribojančių susitarimų sudarymą. Teismas, siekdamas nustatyti, ar Komisija priėmė pagrįstą sprendimą dėl susitarimo atitikties EB sutarties 81 straipsnio 3 dalyje nustatytiems kriterijams, tiria, ar nebuvo pažeistos teisinio proceso nuostatos, ar byloje nustatyti faktai yra patikimi, ar priimant sprendimą nepadarėta akivaizdžių klaidų ir įvertina, ar Komisija nepiktinaudžiavo diskrecijos teise. Pats teismas nėra įgaliotas ir neturi galimybių įvertinti konkurenciją ribojančių susitarimų naudą arba jų sukeltus nuostolius – tai būtina norint taikyti EB sutarties 81 straipsnio 3 dalį. Vokietijos Monopolinė Komisija 1999 m. rugsėjo 16 d. savo pateiktose pastabose Europos Komisijai dėl Baltojoje knygoje numatyto konkurencijos teisės reformos projekto nurodė, kad tuometiniame Reglamente Nr. 1/2003 projekte nustatytas įpareigojimas valstybių narių teismams taikyti EB sutarties 81 straipsnio 3 dalį prieštarauja EB sutarties [7]. Vokietijos monopolinės komisijos manymu, toks reglamentas,

vadovaujantis EB sutarties 230 straipsnio 2 dalimi ir 231 straipsniu, turėtų būti paskelbtas negaliojančiu dėl EB sutarties pažeidimo.

2.6. Vienodo konkurencijos teisės normų taikymo užtikrinimas

Jei centrinė institucija perleidžia teisę priimti sprendimus keletui valstybių narių vietos institucijų, iš karto kyla pavojus, kad panašūs faktai bus vertinami skirtingai. Tai sumažina teisinį apibrėžtumą. Komisija siekia toliau kurti konkurencijos teisės politiką Bendrijoje pasitelkdama bendrąsias išimtis nustatančius reglamentus bei pranešimus ir gaires. Reglamentas Nr. 1/2003 įpareigoja nacionalines konkurencijos tarnybas ir teismus informuoti Komisiją apie nagrinėjamas bylas bei apie numatomus bylų sprendimus. Be to, šio Reglamento 11 straipsnyje numatyta Komisijos teisė perimti bylos nagrinėjimą iš nacionalinių konkurencijos tarnybų ir priimti įpareigojantį sprendimą. Komisija taip pat numatė *amicus curiae* dalyvavimą nagrinėjant bylas. Vis dėlto, nepaisant Komisijos numatytų priemonių, tiesiogiai taikytinos išimties sistemos, vargu ar galima užtikrinti darnų teisės taikymą. Neaišku, ar užteks Komisijos išleistų pranešimų ir gairių [17; 18; 19; 20; 21; 22] tam, kad įmonės galėtų teisingai taikyti EB sutarties 81 straipsnio 3 dalį. Neapibrėžtumas sprendžiant konkrečias bylas negali būti išsklaidytas priėmus keletą pranešimų ir gairių. Pažymėtina, kad tiek pranešimai, tiek gairės nėra prilyginami antrinei teisei ir nėra privalomo pobūdžio. Vadinasi, nagrinėjant bylas į pranešimus ir gaires reikia tik atsižvelgti. Geriausiu atveju jie gali suteikti abejotiną teisinį tikrumą. Jeigu gairės būtų pradėtos plačiai taikyti, atsirastų savitų normų sritis. Tokių normų atsiradimas iš dalies prieštarauja teisės viešpatavimo principui.

Tiesiogiai taikytinos išimties sistemoje darniai taikyti teisę sunku dar ir todėl, kad konkurencijos teisės problemas turi spręsti ne tik nacionalinės konkurencijos tarnybos, bet ir reikiamo pasirengimo šioje srityje neturintys bendrosios kompetencijos teismai. Vienodą teisės taikymą gali užtikrinti tik administracinis išimčių taikymo modelis, kuriame EB sutarties 81 straipsnio 3 dalies taikymas patikėtas konkurencijos tarnyboms. Tik esant privalomų pranešimų sistemai Komisija gali nustatyti, ar nacionalinės konkurencijos tarnybos konkurencijos normų pažeidimus vertina pagal Bendrijos teisę. Tiesiogiai taikytinos išimties sistemoje sunku užtikrinti vienodą Bendrijos teisės taikymą, nes įmonės pačios vertina, ar jų susitarimai atitinka konkurencijos teisės nuostatas, o nacionalinės konkurencijos tarnybos gali arba neturėti jokios informacijos apie konkurencijos teisės pažeidimus arba tiesiog nesiima reikiamų priemonių, kad užkirstų kelią pažeidimams.

3. REGLAMENTO NR. 1/2003 ĮVERTINIMAS KONKURENCIJOS POLITIKOS ATŽVILGIU

Tinkamas konkurencijos teisės reformos tikslas – skatinti laisvą konkurenciją. Norint pasiekti šį tikslą bū-

tina vienodai taikyti Bendrijos teisę ir užtikrinti teisinį apibrėžtumo principą. Vokietijos monopolinės komisijos atstovai pažymi, kad konkurencijos politikos atžvilgiu tiesiogiai taikytinos išimties sistema yra mažiau veiksminga nei išimčių suteikimo sistema [7].

3.1. Informacijos ir skaidrumo trūkumas

Pažymėtina, kad galiojant Reglamentu 17/62 [1] nustatyta išankstinių pranešimų sistemai konkurencijos tarnybos gaudavo išsamią informaciją apie rinkos sąlygas. Pranešimai suteikdavo galimybę konkurencijos tarnyboms užpildyti informacijos apie rinkos dalyvius spragas. Komisija gaudavo duomenų apie įvairius susitarimus, kurie apie juos nepranešus greičiausiai nebūtų buvę atskleisti. Gaunama informacija suteikdavo galimybę atitinkamoms tarnyboms nusistatyti prioritetus, priimti pagrįstus sprendimus bei stebėti įmonių veiklą. Europos Komisijos tvirtinimas, kad jai buvo labai sunku nusistatyti prioritetus anksčiau egzistavusioje pranešimų sistemoje, yra neteisingas. Tai patvirtina aplinkybė, kad jei įmonės informuodavo Komisiją tik siekdamas sustabdyti jų bylos nagrinėjimą nacionalinėse tarnybose, Komisija susilaikydavo nuo tokių bylų nagrinėjimo. Taigi sprendimo teisė, bent jau pradinėje stadijoje, būdavo paliekama nacionalinėms konkurencijos tarnyboms.

Pažymėtina, kad iki Baltosios knygos pasirodymo 1999 m. [13] Komisija pranešimų sistemą vertino teigiamai. 1997 m. sausio 22 d. priimtoje Žaliojoje knygoje Komisija nurodė keletą šios sistemos pranašumų: „Pranešimų sistema – tai neįkintamas informacijos apie susitarimus šaltinis. Didžioji dalis Komisijos sprendimų priimama remiantis pranešimais. Be to, į Komisijos akiratį pateko nemažai kruopštaus tyrimo reikalaujančių susitarimų nuostatų. Šie pranešimai suteikia Komisijai svarbiausių duomenų bendrosioms išimtims nustatyti... Išimčių sistema yra lanksti, nes išimtys suteikiamos ribotam laikui ir gali būti atnaujinamos. Atnaujinimo procesas leidžia Komisijai persvarstyti tiriamos rinkos konkurencinę struktūrą. Komisija gali nebeatnaujinti individualios išimties, jeigu pasikeičia rinkos sąlygos arba paaiškėja naujos aplinkybės“ [23].

3.2. Nepakankamas teisinio apibrėžtumo užtikrinimas

Komisija nurodo, kad išankstinių pranešimų sistema anksčiau buvo tinkama, nes nebuvo nustatyti aiškūs EB sutarties 81 straipsnyje, ypač šio straipsnio 3 dalyje, įtvirtintos išimties taikymo kriterijai. Anot Komisijos, šis teisinis neapibrėžtumas buvo įveiktas sparčiai vystantis konkurencijos teisei. Teisinių normų turinys buvo aiškiau apibrėžtas nustačius keletą bendrųjų išimčių bei Europos Teisingumo Teismui ir Komisijai priėmus nemažai sprendimų dėl konkurenciją ribojančių susitarimų vertinimo. Be to, anot Komisijos, nacionalinės konkurencijos tarnybos, valstybių narių teismai bei įmonių teisiniai patarėjai įgijo pakankamai konkurencijos teisės žinių. Tačiau tiksliau būtų nurodyti, kad EB sutarties 81

straipsnio 3 dalies taikymas vis dar sukelia nemažai problemų. Nemažai teisinių problemų gali kilti ir taikant konkurencijos normas naujose valstybėse narėse. Konkurencijos teisė daugelyje naujai priimtų valstybių nėra pakankamai išplėtotą. Išankstinių pranešimų sistema užtikrindavo teisinį apibrėžtumą ir gana veiksmingai užkirsdavo kelią sudaryti konkurenciją ribojančius susitarimus. Galiojusioje sistemoje neformalios procedūros būdu įmonės dažnai išsiaiškino jas kankinančias abejones ir atitinkamai pakeisdavo susitarimų nuostatas. Dažniausiai Komisija, gavusi prašymą suteikti išimtį, nepriimdavo formalaus sprendimo. Daugeliu atvejų Komisija siūsdavo vadinamuosius „nuraminimo laiškus“. Tokia Komisijos praktika, vertinant ją teisinio apibrėžtumo ir sąžiningumo principų atžvilgiu, pripažintina tinkama, nes šie „nuraminimo laišškai“ įpareigodavo Komisiją [7, p. 253]. Teisinio apibrėžtumo principo atžvilgiu taip pat svarbu, kad įmonėms, pranešusioms apie sudaromus susitarimus, nebūdavo skiriamos baudos. Įdiegus tiesiogiai taikytinos išimties sistemą pastarųjų pranašumų netenkama. Įgyvendinus konkurencijos teisės reformą įmonės praranda teisinį apibrėžtumą, kurį joms anksčiau suteikdavo įgaliosios institucijos pareiškimas. Įsigaliojus naujam Reglamentui įmonės privalo savarankiškai vertinti savo sudaromus susitarimus ir toks vertinimas visiškai priklauso nuo jų teisės patarėjų. Įmonėms bus sunku pačioms išsiaiškinti atitinkamos prekės rinkos ir atitinkamos geografinės rinkos sąvokų turinį ir nustatyti, kaip šios sąvokos turėtų būti taikomos konkrečioje situacijoje, nes įmonės neturi reikiamų priemonių atlikti rinkos tyrimus.

Pažymėtina, kad netgi įtvirtinus griežtesnes baudas už konkurencijos teisės pažeidimus tai gali nepadėti išspręsti problemų, iškilsiančių atsisakius išankstinės kontrolės. Atsižvelgiant į procedūrą, pagrįstą savarankišku įvertinimu, ir į nelabai aiškias teises sąvokas, įtvirtintas EB sutarties 81 straipsnio 3 dalyje, tiesiogiai taikytinos išimties sistemoje įmonės gali pateikti daug įvairių pasiteisinimų. Susitarimus sudarantys ūkio subjektai yra linkę aiškinti atitinkamų rinkų sąvokų turinį bei kitus teisinius principus jiems naudingą būdu. Be to, ūkio subjektai dažnai negali gauti sprendimui priimti reikiamos informacijos, todėl teisindamiesi dėl konkurencijos teisės pažeidimo jie gali tvirtinti neturėję pakankamai informacijos ir negalėję išvengti klaidos.

IŠVADOS

1. Komisija gana gerai įvertino konkurencijos teisės reformai įgyvendinti reikiamą teisinį pagrindą. Manytina, kad siekiant nuosekliai įgyvendinti šią reformą reikėjo pakeisti EB sutartį, o ne tik priimti Reglamentą Nr. 1/2003.

2. Administracinis išimties taikymo modelis yra tinkamesnis konkurencijos politikai įgyvendinti nei tiesiogiai taikytinų išimčių sistema. Administracinio išimties suteikimo sistema leidžia konkurencijos politiką įgyvendinančioms tarnyboms daryti įtaką įmonėms taip, kad jų sudaromi horizontalūs susitarimai atitiktų konkurencijos taisykles. Ši sistema turi drausminamąjį poveikį

įmonėms. Įmonės labiau stengiasi sudaryti konkurencijos teisės normų nepažeidžiančius susitarimus. Pažymėtina, kad tik administracinė išimčių suteikimo sistema užtikrina skaidrumą, kuris yra būtinas siekiant atsižvelgti į vartotojų, tiekėjų ir ūkio subjektų, konkuruojančių su kartelius sudariusiomis įmonėmis, interesus. Pačios įmonės kur kas atlaidžiau vertina savo sudaromų susitarimų prieštaravimą konkurencijos teisei, todėl, įgyjusios teisę vertinti sudarytų kartelinių susitarimų teisėtumą, jos gali sudaryti nemažai draudžiamų susitarimų. Be to, įmonėms dažnai trūksta reikiamų duomenų apie rinkos sąlygas, kurios būtinos įvertinti, ar sudarytas susitarimas atitinka EB sutarties 81 straipsnio 3 dalyje nustatytus kriterijus.

3. EB sutarties 81 straipsnio 3 dalies tiesioginis veikimas visose valstybėse narėse gali sukelti pavojų vienodam Bendrijos teisės taikymui. Nacionalinės tarnybos gali nesugebėti priimti tinkamų sprendimų, nes konkurencijos taisyklės yra sukurtos siekiant suderinti prieštaraujančius tikslus – konkurencijos apsaugą ir regioninę politiką, todėl sprendimai dažnai yra priimami politiniais sumetimais. Bendradarbiavimo mechanizmas, kurį Komisija siekia įtvirtinti, gali būti nepakankamas. Eksteritorinio sprendimų įgyvendinimo problemos sprendimas irgi nėra iki galo aiškus. Ši aplinkybė gali neigiamai veikti teisinį apibrėžtumą.

4. Komisija siekia pereiti nuo administracinio išimties suteikimo sistemoje įtvirtinto *ex ante* susitarimų kontrolės principo prie *ex post* susitarimų kontrolės principo naudojant atgrasinimo politiką. Naujoji sistema panaši į įtvirtintą JAV teisėje. Komisija per mažai atsižvelgė į aplinkybę, kad Europos konkurencijos politika smarkiai skiriasi nuo įtvirtintos Jungtinėse Valstijose. Pažymėtina, kad Europoje, kitaip nei Jungtinėse Valstijose, konkurencijos teisės normos sudarant susitarimus leidžia tam tikrus konkurencijos apribojimus, skatinančius technikos, gamybos ar mokslo plėtrą. JAV teisėje nėra numatytos išimtys, leidžiančios sudaryti konkurenciją ribojančius susitarimus esant sąlygoms, panašioms į nurodytas EB sutarties 81 straipsnio 3 dalyje. Atgrasinimo principu besiremiančioje sistemoje reikia įtvirtinti griežtesnes bausmes. Tačiau Europoje, kitaip nei JAV, baudiniai nuostoliai laikomi pažeidžiančiais *ordre public*.

5. Pažymėtina, kad, be įtvirtintų Reglamente Nr. 1/2003 priemonių, egzistuoja alternatyvios priemonės, leidžiančios sumažinti Komisijos darbo krūvį (bylos nagrinėjimo proceso supaprastinimas ir sutrumpinimas; nacionalinių konkurencijos tarnybų atstovų delegavimas į Konkurencijos generalinį direktoratą; pranešimų procedūros organizavimas decentralizuotu būdu nukreipiant Konkurencijos generalinio direktorato darbuotojus į valstybių narių konkurencijos tarnybas suteikiant jiems teisę dalyvauti priimančiais sprendimus; perduodant dalį dabartinių Komisijos įgaliojimų konkurencijos tarnyboms ir tuo pat metu paliekant Komisijai teisę priimti galutinius sprendimus).

LITERATŪRA

1. **Council Regulation** (EEC) No. 17/62 First Regulation implementing Articles 85 and 86 of the Treaty. OJ L13, 21.2.1962.
2. **Council Regulation** (EC) No. 1/2003 on the implementation of the rules on competition laid down in Articles 81 and 82 of the Treaty. OJ, L1/1, 10.10.2003.
3. **XXIII Annual Report** on Competition Policy 1993. – Brussels, 1994. No. 190.
4. **Lowe P.** The Role of the Commission in the Modernisation of EC Competition Law //http://europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2004_007_en.pdf
5. **Whish R.** Competition Law. Lexis Nexis. 2003.
6. **Wesseling R.** The draft-regulation modernising the competition rules: the Commission is married with one idea// European Law Review. 2001. Vol. 26. No. 4.
7. **Cartel Policy** Change in the European Union? – On the European Commission's White Paper of 28th April 1999 – Special Report by the German Monopolies Commission of 16th September 1999 pursuant to Sec. 44 para. 1 of the Act Against Restraints of Competition (GWB).
8. **Moschel W.** Common Law Market Review. 2000. Vol. 37.
9. **Gustafsson M.** Some legal implications facing the realization of the Commission White Paper on Modernisation of EC Antitrust procedure and the role of national courts in a post – White Paper era. Legal issues of economic integration. 2000. Vol. 27.
10. **Švirinas D.** Europos Sąjungos konkurencijos teisės reforma ir šios reformos įtaka Lietuvos konkurencijos teisės raidai// Jurisprudencija. 2003. T. 39 (31).
11. **Švirinas D.** Civilinės teisės ir konkurencijos teisės normų sąveika // Jurisprudencija. 2002. T. 28 (20).
12. **Case 127/73 BRT v SABAM** [1974] ECR 51, [1974] 2 CMLR 238.
13. **Commission** of the European Communities. White Paper on Modernization of the Rules Implementing Articles 85 and 86 of the EC Treaty. OJ C132/1, 12.5.1999. //http://www.europa.eu.int/comm/competition/antitrust/wp_modern_en.pdf
14. **Case 6/64, Flaminio Costa v. ENEL** [1964] ECR 585.
15. **Case C-128/92, Banks v. British Coal** [1994] ECR I-1209, 1237.
16. **Case 2/74, Reyners v. Belgium** [1974] ECR 631.
17. **Commission** Notice on cooperation within the Network of Competition Authorities. OJ, C 101 of 27.4.2004.
18. **Commission** Notice on the cooperation between the Commission and the Courts of the EU Member States in the application of Articles 81 and 82 EC. OJ, C 101 of 27.4.2004.
19. **Commission** Notice on the handling of complaints by the Commission under Articles 81 and 82 of the EC Treaty. OJ, C 101 of 27.4.2004.
20. **Commission** Notice on informal guidance relating to novel questions concerning Articles 81 and 82 of the EC Treaty that arise in individual cases. OJ, C 101 of 27.4.2004.
21. **Guidelines** on the effect on trade concept contained in Articles 81 and 82 of the Treaty. OJ, C 101 of 27.4.2004.
22. **Guidelines** on the application of Article 81 (3) of the Treaty. OJ, C 101 of 27.4.2004.
23. **Green Paper** on Vertical Restraints in EU Competition Policy, COM (96) 721 final// http://www.europa.eu.int/comm/competition/antitrust/96721en_en.pdf

24. **1957 m. Europos Bendrijos** steigimo sutartis. Steigimo dokumentų rinktinė. – Vilnius: Eugrimas, 1998.
25. **Commission** Regulation (EC) No. 773/2004 of 7 April 2004 relating to the conduct of proceedings by the Commission pursuant to Articles 81 and 82 of the EC Treaty. OJ, L 123 of 27.4.2004.
26. **White Paper** on reform of Regulation 17: Summary of observations // http://www.europa.eu.int/comm/competition/antitrust/others/wp_on_modernisation/summary_observations.pdf
27. **White Paper** on reform of Regulation 17: Summary of the observations // DG Comp document 29.02.2000.
28. Competition Policy Newsletter // <http://europa.eu.int/comm/competition/publications/cpn>.
29. **Lowe P.** Current Issues of EU Competition Law – The New Competition Enforcement Regime. // http://europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2003_068_en.pdf

CRITICAL EVALUATION OF THE REFORM OF EC COMPETITION LAW SYSTEM MADE BY THE REGULATION 1/2003

Doctoral Candidate Raimundas Moisejevas
Mykolas Romeris University

S u m m a r y

Competition law in the European Union has a central role to play. Without legal provisions in the EC Treaty aimed to guarantee undistorted competition law it would be impossible to ensure the process of market integration. The present article is devoted to the review of the new regime in the EC competition law system that was established after Regulation 1/2003 came into force on May 1st 2004. This Regulation is often presented as a tool for a modernization of European Community law. It provides new powers for the European Commission in enforcement of the competition law, describes cooperation of the national competition authorities and European Commission and also allows national courts to apply

para 3 of Article 81 directly in national court proceedings. One of the main basic novelties brought by this Regulation is decentralization of enforcement of the EC competition law. Regulation abolished notification and Commission's monopoly of application over Article 81 para 3. Indeed the issue concerning new competition regime has raised many discussions between the lawyers and scholars. Generally officials from the European Commission who drafted this Regulation submit that it is a really big step towards enforcing competition law. However, independent scholars raise many critical comments in relation to the Regulation. There is no attempt to claim in this article that Regulation 1/2003 does not bring any modernization, nonetheless this article is concentrated on critical review of the Regulation and on showing of weak sides of new competition regime. This article is comprised of three parts. In first part of the article some attention is paid to the analysis of competition regime, which existed for forty years and was created by Regulation 17/62. In the second part of the article legal evaluation of Regulation 1/2003 is given. In this part it is attempted to show main reasons for a changes in competition policy regime and basic features of a new Regulation are described. It is submitted that this Regulation is subject to criticism because of few reasons: it will be quite hard to ensure harmonious application of EC competition law in the EU under the new regime; the new regime would function better if some changes to the EC treaty have been made; moreover, para 3 of the Article 81 should be more precise and definite in order to be directly applicable according to the jurisprudence of the European Court of Justice. In third part of the article Regulation 1/2003 is evaluated from perspective of competition policy. Lack of information and legal clearness under the new regime are main reasons for stating that this regime in comparison to the previous is not better suited for enforcement of competition law. It is even submitted that this regime might cause serious problems.

Keywords: Reform of competition law, Regulation 17/62, Regulation 1/2003, Notices and guidelines adopted by the Commission, undertakings, EC treaty, block exemption, administrative model of exemption, system of directly applicable exemptions.